

Олена М. Головня

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ КЛІМАТОМ: ІНТЕРЕСИ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ І ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто основні підходи до розробки інвестиційної політики держави. Досліджено привабливі сектори економіки з позиції іноземного інвестора на території Вінниччини. Доведено, що в управлінні інвестиційним кліматом провідне значення мають зусилля підприємств, що функціонують на основі підходів і методів загального управління якістю.

Ключові слова: інвестиційний клімат, інвестиційний проект, управління якістю, іноземний капітал, інвестиційна привабливість.

Табл. 2. Літ 10.

Елена М. Головня

УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫМ КЛИМАТОМ: ИНТЕРЕСЫ ГОСУДАРСТВА, РЕГИОНОВ И ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены основные подходы к разработке инвестиционной политики государства. Исследуются привлекательные секторы экономики с позиции иностранного инвестора на территории Винницкой области. Доказано, что в управлении инвестиционным климатом ведущее значение имеют усилия предприятия, которые должны функционировать на основе подходов и методов общего управления качеством.

Ключевые слова: инвестиционный климат, инвестиционный проект, управление качеством, иностранный капитал, инвестиционная привлекательность.

Olena M. Golovnya¹

INVESTMENT CLIMATE MANAGEMENT: INTERESTS OF STATE, REGIONS AND ENTERPRISES

The paper analyses the key approaches to the development of state investment policy. Attractiveness of the economy sectors in Vinnytsa region has been considered from an investor's perspective. It has been proved that enterprises' efforts based on total quality approaches and methods are critical in managing the investment climate.

Keywords: investment climate, investment project management, quality management, foreign capital, investment attractiveness.

Постановка проблеми. Необхідність розробки нових підходів до інвестиційної діяльності викликана низкою обставин. Докорінна структурна перебудова економіки України неможлива без інвестицій. Однією з проблем виходу з фінансово-економічної кризи є проблема залучення капіталу в економіку. Для пожвавлення економіки нашої країни необхідний значний притік коштів приватних інвесторів, передусім великого корпоративного національного капіталу, що може успішно адаптуватися до умов ринку.

Економічне зростання, збільшення ВВП, вирішення проблеми бідності та підвищення якості життя населення є тими питаннями, які значною мірою залежать від активізації інвестиційної діяльності. Одним з головних завдань урядової політики на сучасному етапі має стати проведення послідовної та зваженої економічної політики, спрямованої на покращення інвестиційного клімату в країні.

¹ Vinnytsia National Agrarian University, Ukraine.

Аналіз останніх публікацій. Окремим складовим інвестиційного клімату різних суб'єктів господарювання присвячено велику кількість наукових досліджень. Так, питання інвестиційної діяльності окремих господарюючих суб'єктів порушуються у працях Г.О. Кужелевої [8] та Я.А. Шевцової [10]. Напрями та умови державного регулювання інвестиційної політики досліджуються в працях С.В. Іванова [6], В.І. Кириленка [7]. Інвестиційна забезпеченість розвитку економіки регіону й аналіз підходів до реалізації інвестиційної політики регіонального розвитку розглядаються в публікаціях І.П. Андрушків [2], О.О. Другова [4].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. В дослідженнях українських науковців висвітлюються різні питання взаємозв'язку інвестиційного клімату та економічного зростання держави. Проте, незважаючи на сформовані основні характеристики інвестиційного клімату, практична діяльність і наукові дослідження в цій сфері вкрай недостатні.

Метою дослідження є аналіз інвестиційної привабливості сфер економіки на державному та регіональному рівнях, з якими пов'язані економічні перспективи, обґрунтування концептуальних підходів за основними напрямками інвестиційної політики держави на різних рівнях залучення іноземного капіталу.

Основні результати дослідження. Важливою особливістю сьогодення є підвищення конкурентоспроможності українських виробників. Але говорити про якісні зміни ефективності української економіки поки що зарано. У більшості українських підприємств низька сприйнятливість до інновацій і модернізації. У 2011 р. лише 16,2% підприємств здійснювали інноваційну діяльність [3]. На жаль, конкуренція для багатьох підприємств не є стимулом до модернізації та підвищення ефективності. Для того, щоб стимули стали постійними, необхідні подальші зусилля, спрямовані на вирівнювання конкурентних умов в економіці, покращення інвестиційного клімату в країні, регіонів, підприємств.

В умовах тривалої кризи, дестабілізації економіки, вплив держави на інвестиційний процес набуває особливого значення, тому що позбавлення інвестиційної діяльності — одна з умов виходу України з економічної кризи і створення передумов для стійкого розвитку. Державна інвестиційна політика має бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, стимулювання залучення приватного капіталу (як національного, так і зарубіжного), а також пошук нових форм спільного інвестування в перспективні проекти.

Впроваджуючи в життя інвестиційну політику, необхідно розуміти, що вибір пріоритетних напрямів розвитку економіки — питання важливе, тому що ринкові механізми діють не завжди в українських інтересах. Необхідний контроль з боку держави, а також сприятлива політика для підтримки інвестицій в ті галузі та регіони, з якими пов'язані економічні перспективи.

На міжнародному рівні результати інвестиційних стратегій країн, а також інвестиційна привабливість країн, регіонів і підприємств оцінюється провідними світовими рейтинговими агентствами "Moody's", "Fitch" і "Standard & Poor's" [5]. Інвестиційна привабливість країни, регіону, підприємства визначається інвестиційним потенціалом та інвестиційними ризиками. Інвестиційний потенціал вказує на готовність різних суб'єктів господарювання до залу-

чення інвестицій з відповідними гарантіями збереження капіталу й отримання прибутку інвесторам.

До загальних причин, що перешкоджають отриманню інвестицій різними суб'єктами господарювання, варто віднести низький рівень захисту прав власника, високі політичні ризики, недостатню інформаційну прозорість, високі адміністративні бар'єри. Крім того, існують часткові проблеми, що відносяться безпосередньо до інвестиційного процесу, і також вимагають вирішення, а саме: а) відсутність розвинутої інфраструктури з обслуговування й підготовки інвестицій (консалтингових фірм з розробки техніко-економічних обґрунтувань проєктів, бізнес-планів; фірм, що надають послуги з просування й узгодження проєктів); б) низький інформаційний рівень забезпеченості інвесторів (інвестор стикається з проблемою відсутності доступної інформації про ресурси, наявності вільних земельних ділянок промислового призначення, виробничих приміщень, трудових ресурсів); в) відсутність напрацьованої системи супроводження найбільш значимих інвестиційних проєктів, брак спеціалістів у галузі інвестиційного менеджменту на підприємствах і в органах виконавчої влади.

З точки зору депресивного характеру загальної економічної ситуації для Вінницької області, як і для України в цілому, вибір інвестиційних пріоритетів знаходиться у таких площинах: розвиток експорту й ефективного імпортозаміщення; зниження витрат первинної сировини, поглиблення ступеню її переробки; зниження енерговитратності виробництва; зниження навантаження на навколишнє середовище; підвищення життєвого рівня населення.

Для іноземних інвесторів Вінницької області привабливими є галузь сільського господарства і харчова та переробна промисловість. Станом на 01.01.2012 у галузь сільського господарства інвестовано 19,3 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, приріст яких з початку року склав 1,6 млн. дол. США. У 2011 р. в харчову та переробну промисловість вкладено прямих іноземних інвестицій на суму 64,8 млн. дол. США, приріст яких з початку року становив 15,7 млн. дол. США. На сьогодні в агропромисловому комплексі області знаходяться в стадії реалізації та будуть реалізовуватися в найближчій перспективі 148 інвестиційних проєктів на суму понад 17,5 млрд. грн., спрямованих на розвиток галузі рослинництва, будівництво нових і реконструкцію існуючих тваринницьких комплексів, елеваторів, сховищ для зберігання овочів, картоплі та фруктів, харчової й переробної промисловості тощо.

До чинників, що істотно впливають на формування інвестиційного клімату на Вінниччині, варто віднести: 1) сприяння державних органів виконавчої влади у пошуку продуктивних контактів підприємств регіону і потенційних інвесторів; 2) реальна допомога у реструктуризації існуючих заборгованостей підприємств, що ведуть переговори про інвестування; 3) створення відповідної суспільної думки про хід і наслідки інвестиційної політики регіону; 4) формування прозорих механізмів впровадження інвестиційних проєктів; 5) подальший розвиток стратегії підтримки «центрів потенційного росту» як такої, що вже довела свою ефективність.

З метою створення сприятливих умов для залучення інвестицій у Вінницькій області реалізуються такі заходи: розробляється проєкт рішення Вінни-

цької обласної ради «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності в процесі реструктуризації цукрової галузі Вінницької області»; відпрацьовується «Програма реструктуризації цукрової галузі Вінницької області»; створено постійно діючу інвестиційну конференцію, до участі в якій залучаються фінансові, консалтингові структури, державні органи, що безпосередньо впливають на інвестиційний клімат регіону; в рамках постійно діючої конференції створюється банк даних інвестиційних пропозицій підприємств Вінницької області; напрацьовується комплекс заходів щодо передачі об'єктів соціально-побутового призначення на баланси місцевих рад; за участю регіонального Фонду державного майна при фінансуванні Агентства Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (USAID) у Вінницькій області розпочалася реалізація проекту «Приватизація земель несільськогосподарського призначення підприємствами України».

Стратегічно важливим партнером Вінниччини є Австрія, що підтверджується позитивною динамікою експортних та імпорتنих відносин (табл. 1). Частка прямих інвестицій з Австрії у Вінницьку область в загальному обсязі складає 6,6%. Австрійський капітал у Вінницькій області представлений досить потужно – це третина всіх прямих іноземних інвестицій, залучених в регіоні.

Таблиця 1. Зовнішньоторговельні відносини Вінниччини з Австрією, млн. дол. США *

Показник	Роки										Відхилення 2012 р. до 1995 р. +/-
	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Експорт товарів з області	0,8	7,3	12,2	13,3	20,6	13,7	7,9	12,9	13,3	13,8	13,0
Імпорт товарів в область	0,7	7,6	6,6	4,1	3,7	7,5	2,4	2,7	4,3	4,6	3,9

* складено за [3].

Австрійська сторона бачить великий потенціал для розвитку співробітництва у Вінницькій області. В Україні австрійців цікавить якісне насіння та сільськогосподарське машинобудування. Для Вінниччини привабливими є австрійські інвестори, які мають бажання вкласти кошти в аграрний бізнес. Окрім просування власної продукції на український ринок, австрійські компанії декларують сприяння вінницьким товарам у рухові до Європи.

Сьогодні в області працює 6 спільних україно-австрійських підприємств: ТОВ «Пфанер Бар», ТОВ «Пфанер Агро», ТОВ «Жежелівський кар'єр», ТОВ «РТС», СТОВ «Відродження», ТОВ «Гасиб Україна». Так, торговельна марка "Pfaner" – одна з найстаріших і найбільш відомих у Європі. Соки "Pfaner" користуються попитом в усьому світі. З приходом на український ринок ця фірма ставить перед собою завдання, які виходять за звичайні межі виробничо-реалізаційної політики. Регулярно надається фінансова підтримка й технологічна допомога місцевим сільськогосподарським підприємствам, а також створюються нові високооплачувані робочі місця. Таким чином підтримується і економіка, і соціальна сфера регіону [1].

Процес створення сприятливого інвестиційного клімату не обмежується лише діями держави та регіональних органів влади. Багато залежить від самих

підприємств, які бажають отримати інвестиції. Адже інвестор, що визначає об'єкт вкладення свого капіталу, вивчає підприємство, оцінює його стабільність і конкурентні переваги.

Таблиця 2. Потенційні австрійські інвестори аграрної сфери Вінницької області*

№	Потенційний інвестор	Переваги співпраці для місцевого аграрного сектору	Сфера інтересів інвестора
1	Danutrade GmbH	Постачання високоякісних добрив для с/г підприємств	Контакти з виробниками, продавцями міңдобрив і підприємствами, які закупають таку продукцію
2	DIGI Real Holding GmbH	Постачання с/г продукції для отримання кормів	Контакти з роздрібними й гуртовими продавцями аграрної продукції, безпосередньо покупцями кукурудзи та її насіння, пшениці, ріпаку, імпортерами експортерами аграрних продуктів, представниками влади
3	BISO Schratte- necker GmbH	Економія паливно-мастильних матеріалів і робочої сили під час збирання врожаю	Виробництво та постачання с/г техніки (косарки, рапсові насадки, сепаратори) рапсу, сої, кукурудзи, соняшника та пшениці
4	IMS Agrartechnik Handels GmbH	Консалтингова допомога у сфері вирощування польових культур і тваринництва з метою скорочення витрат та підвищення прибутковості с/г підприємств	Постачання на український ринок аграрної техніки новітніх зразків і забезпечення її повного сервісного обслуговування, співпраця з вінницькими фермерськими господарствами
5	КРАУС і КО	Імпорт екологічно чистої продукції зернових і фуражних культур	Аграрні підприємства для збуту аграрної продукції та фермерські господарства, які можуть запропонувати зерна гірчиці та льону, пшона та насіння соняшнику

* складено за [1].

Світова практика свідчить про те, що найбільш розповсюджені форми підтвердження надійності й високого рівня підприємства є системи управління, засновані на використанні підходів і методів загального управління якістю (Total Quality Management – TQM). Без сучасних систем управління якістю підприємство не може вийти на міжнародний ринок. Усе частіше не тільки зарубіжні компанії, але й вітчизняні починають будь-які переговори з українськими партнерами тільки за наявності у них сертифіката відповідності міжнародному стандарту ISO 9001. Сертифікат ISO 9001 – це офіційний документ, який підтверджує той факт, що підприємство дійсно працює відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9001, і система управління якістю відповідає всім необхідним вимогам [9].

Система управління якістю забезпечує впевненість замовників і споживачів у якості одержуваної продукції, а також поліпшує діяльність підприємства. Саме тому останнім часом наявність сертифікованої системи управління якістю є основною умовою участі у більшості тендерів і конкурсів. ISO 9001 – це не тільки керівництво з управління якістю підприємства, а й потужний маркетинговий інструмент. З практики видно, що ціни на товари й послуги сертифікованих, відповідно до ISO 9001, компаній часто вищі за ціни конкурентів

більш як на 40%. Це нагорода, що отримує підприємство, яке вклало кошти в побудову вичерпної системи менеджменту якості за стандартом ISO 9001.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що основними напрямками інвестиційної політики держави на різних рівнях покращення інвестиційного клімату мають стати: а) підвищення інвестиційної привабливості як регіонів в цілому, так і районів і міст, а також окремих галузей економіки; б) розвиток сприятливого бізнес-середовища, спрямованого на максимальне зниження адміністративних і затратних бар'єрів при входженні в бізнес і його функціонуванні, сприяння розвитку конкуренції, малого та середнього підприємництва; в) вдосконалення інформаційного забезпечення інвесторів, інформаційної відкритості середовища; г) налагодження зв'язків у питаннях взаємодії підприємництва з інвестиціями на всіх рівнях влади: місцевому, регіональному і державному; д) вдосконалення системи реалізації інвестиційних проектів.

Для реалізації інвестиційного процесу основною завданням є створення сприятливого і стабільного клімату, оптимальних умов, які забезпечуватимуть взаємодію інвесторів з керівниками об'єктів інвестування, місцевими й регіональними органами виконавчої влади.

1. Австрійські інвестори на Вінниччині шукають 300 га землі для засадження садами // www.myvin.com.ua.

2. Андрушків І.П. Аналіз підходів до реалізації інвестиційної політики регіонального розвитку // Вісник Львівської комерційної академії. – Серія: Економіка. – 2004. – Вип. 14. – С. 110–113.

3. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Вінницької області / Державний служба статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області // www.vn.ukr-stat.gov.ua.

4. Другов О.О. Статистичний аналіз інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Статистичне оцінювання соціально-економічних явищ у регіоні: методологічні підходи: Збірник наук. праць Інституту регіональних досліджень НАН України. – 2004. – Вип. 4. – С. 241–252.

5. Инвестиционная привлекательность и стратегия регионов / Центр исследований региональной экономики // www.lerc.ru.

6. Іванов С.В. Визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіонів України // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наук. праць. – 2004. – Т. 3, №194. – С. 705–710.

7. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.

8. Кужелева А.А. Роль інститута государства в формировании политики иностранного инвестирования // Наукові праці Донецького національного технічного університету. – Серія: Економічна. – 2006. – Вип. 103-3. – С. 159–164.

9. Сертифікація продукції. Сертифікація послуг / Центр сертифікації матеріалів та виробів // csmv.com.ua.

10. Шевцова Я.А. Концепція керування інвестиційним забезпеченням підприємств // Торгівля і ринок України: Збірник наук. праць Донецького державного університету економіки і торгівлі імені М. Туган-Барановського. – 2002. – Вип. 14, Т. 2. – С. 310–315.

Стаття надійшла до редакції 1.04.2013.